

LINGVISTINĖ EKSPERTIZĖ VOKIETIJOJE IR LENKIJOJE: RAIDOS TENDENCIJŲ APŽVALGA

Doktorantė Renata Ryngėvič

Lietuvos teisės universiteto Teisės fakulteto Kriminalistikos katedra, Ateities g. 20, 2057 Vilnius
Telefonas 71 46 11
Elektroninis paštas renryn@ltu.lt

*Pateikta 2000 m. rugsėjo 21 d.
Parengta spausdinti 2000 m. lapkričio 9 d.*

*Recenzavo Lietuvos teisės universiteto Teisės fakulteto Kriminalistikos katedros vedėjas doc. dr. H. Malevski
ir šio Universiteto Valstybinio valdymo fakulteto Užsienio kalbų katedros vedėja doc. dr. V. Janulevičienė*

S a n t r a u k a

Straipsnyje trumpai apžvelgiama lingvistinės ekspertizės raida Vokietijos ir Lenkijos kriminalistikos sistemose.

Pateikiamos lingvistinės analizės, kaip kriminalistinio autoriaus identifikavimo metodo, prielaidos, moksliniai bei metodiniai pagrindai. Nagrinėjamos teismo lingvistikos kaip mokslo, kuriančio lingvistinės analizės pagrindus, galimybės ir perspektyvos siekiant atsakyti į specifinius teisminius klausimus.

Ir Vokietijoje, ir Lenkijoje lingvistinės ekspertizės, palyginti naujos ekspertizės rūšies, teorija ir metodika dar tik kuriama ir tobulinama. Straipsnyje pateikiami kai kurie šių šalių lingvistinės ekspertizės raidos tendencijų aspektai.

Kalba yra žmonių tarpusavio bendravimo priemonė, realybės, minčių išraiška. Vartojant kalbą, žodžiu ar raštu, atsiskleidžia kalbą vartojančio asmens individualūs bruožai. Kriminalistinė lingvistika išnaudoja šį faktą ir tyrimuose, kuriais siekiama nustatyti literatūrinio teksto autorių ar paneigti, kad tam tikras asmuo yra teksto kūrėjas.

Ieškant naujų identifikavimo galimybių, į šias individualizuojančias kalbos savybes buvo atkreiptas dėmesys ir kriminalistikoje.

Kriminalistinio kalbos tyrimo būtinumo problema iškilo jau XIX a. antroje pusėje. Šiuo laikotarpiu buvo labiau susidomėta nusikaltėlio asmenybe ir nusikalstamumu kaip visuomeniniu reiškiniu. Buvo ieškoma naujų objektyvių mokslinių žmogaus, padariusio nusikaltimą, identifikavimo metodų. Todėl beveik visoje Europos teritorijoje ypač susidomėta kriminalinių nusikaltėlių kalba.

Kaip rašė pirmojo kriminalistinio nusikaltėlių žodyno Lenkijoje autorius K. Estreicheris: „nusikaltėlių civilizacija visur paskatino kalbos tarnybinių tyrimų būtinybę (...)“ [1].

Ši tendencija, pasireiškusi beveik visoje Europoje, neaplenkė ir Lenkijos. Tai liudija šiuo laikotarpiu ir vėliau čia pasirodę, pavyzdžiui, A. Kurkos [13], K. Estreicherio [1], H. Ulaszyno [16] žodynai ir monografijos, skirti nusikaltėlių žargonui.

Kitose Europos šalyse – Vokietijoje, Italijoje, Prancūzijoje – ši tendencija pasireiškė dar ryškiau. Pavyzdžiui, Prancūzijoje jau 1837 m. pasirodė E. F. Vidocqo monografija „*Les voleurs, physiologie des moeurs et du langage*“ (Vagys, jų papročių ir kalbos fiziologija“).

Kriminalistinis žmogaus identifikavimas, tiriant kalbinius pėdsakus – tekstus, prasidėjo nuo grafinės analizės metodo taikymo. Visi pirmieji metodai, kuriuos taikant buvo siekiama identifikuoti teksto kūrėją, tyrė žemiausią kalbinių pėdsakų lygį – grafinį. Tai ir grafologinis metodas, kurį taikant buvo norima nustatyti, o tiksliau „atspėti“, žmogaus charakterio savybes pagal žmogaus rašyseną, tai ir panašus į grafologinį kaligrafinis metodas, kurį taikant

bandoma nustatyti ryšį tarp autoriaus psichinių ir fizinių bruožų ir raidžių formos. Galima taip pat paminėti aprašomąjį–lyginamąjį ir grafometrinių metodus, kurie irgi rėmėsi grafine analize [12, p. 88–91].

Tačiau be grafinio, egzistuoja dar ir formalusis (kalbinis), ir reikšminis (turinio) lygiai, kurie gali suteikti daug ne mažiau reikšmingos informacijos.

Į rašto kalbos požymius rašysenos ekspertų dėmesys buvo atkreiptas dar XIX a. pabaigoje–XX a. pradžioje, pavyzdžiui, garsiojoje Dreifuso byloje prancūzų ekspertams atliekant pakartotinius tyrimus.

XX a. pradžioje lenkų mokslininkai H. Kwiecinskis [14, p. 19, 67] ir L. Fajeris [2, p. 37–38] savo monografijose pažymėjo būtent kalbinių požymių tyrimo reikšmę atliekant kriminalistinius rašysenos identifikacinius tyrimus.

Remiantis nuostata, kad tarp rašančiojo rašysenos (grafinio lygio) ir kalbos (kalbinio lygio) egzistuoja tam tikras ryšys, atliekant kriminalistines rašto ekspertizes būtina tirti ir teksto kalbą. Atsirado naujas tyrimo metodas – grafinis lyginamasis (kartais vadinamas tiesiog grafiniu). Šį metodą pasiūlė rusų kriminalistas A. Vinbergas. Lenkijoje jį pritaikė ir išplėtojo P. Horoszowski [11, p. 272] ir W. Gutekunstas [8, p. 437].

Vienas iš pagrindinių šio metodo principų, anot Gutekunsto, yra tas, kad „atliekant rašto tyrimus, būtina taip pat tirti ir turinį, kalbą bei stilių“ [8, p. 437]. Gutekunsto manymu, tiriant dokumentą, reikėtų atlikti leksinę, gramatinę, sintaksinę ir morfologinę teksto analizę, kadangi: „Leksika, panaudota rašant dokumentą, būdingi pasakymai ir posakiai, atsispindintys turinyje, specifinė mokslinė ir profesinė terminologija, provincializmai ir dialektizmai – visa tai išryškina autoriaus asmenybę ir turi didelę identifikacinę reikšmę“ [9, p. 509].

Atliekant kriminalistines rašysenos ekspertizes Lenkijoje, tradiciškai rekomenduojama, be rašysenos požymių, taip pat tirti ir kalbinę teksto struktūrą.

Tačiau kalbinė teksto analizė gali būti ir savarankiškos ekspertizės – lingvistinės ekspertizės – pagrindas. Šiuo atveju kalba tampa kriminalistinio tyrimo objektu.

Kalba – „*langue*“ – yra abstrakti sudėtinga sistema, susidedanti iš atskirų kalbinių elementų, sudarančių tam tikrus hierarchiškai tarpusavyje susijusius lygius. Tačiau tokia abstrakti kalba egzistuoja tik žodynuose, gramatikose, kur aiškinama, kaip iš elementarių kalbinių vienetų kurti sudėtingesnius. Realybėje atskiros visuomenės grupės šią abstrakčią sistemą vartoja konkrečiose situacijose ir pritaiko ją pagal savo poreikius. Būtent šis kalbinis atskirų visuomenės grupių egzistavimas pagal teritorinę, socialinę priklausomybę, amžių, išsilavinimą ir t.t. sudaro dideles galimybes apibūdinti žmogų kaip konkrečios visuomeninės grupės narį. Tačiau kalba atskleidžia ne tik grupinius, bet ir individualius požymius. Kiekvienas atskiras individas paverčia abstrakčią sistemą – „*langue*“ – konkrečiu kalbiniu kūrinium – „*parole*“. Žmogus kuria kalbinį produktą pagal savo kalbinius sugebėjimus, įpročius, pomėgius, atsižvelgdamas į kalbinę situaciją. Todėl kiekvieno žmogaus kalba yra individuali, pasireiškianti kokybiniais ir kiekybiniais nukrypimais nuo priimtų normos.

Būtent šios kalbos savybės ir panaudojamos atliekant teksto autoriaus identifikavimo lingvistines ekspertizes, kai autorius yra nežinomas arba teksto autorystė kelia abejonių.

Lingvistinės analizės, kaip kriminalistinės ekspertizės metodo, pagrindus kuria teismo lingvistika (*forensische Linguistik, lingwistyka sądowa*).

Teismo lingvistika yra taikomosios lingvistikos dalis. Taikomoji lingvistika – tai kalbos mokslas, tiriantis ryšį tarp kalbos vartotojo ir jo kalbėjimo įgūdžių. Kalbėjimo įgūdžių pasireiškimo forma priklauso nuo tam tikrų nekalbinių veiksnių. Pavyzdžiui, teksto kalbą lemia tai, kam jis yra adresuotas, kokia jo funkcija, koks yra rašančiojo kalbinis statusas ir pan. Tokios teksto savybės leidžia aprašyti teksto kalbos struktūrą ir jos vartojimo įgūdžius. Ši aplinkybė turi didelę reikšmę teismo lingvistikoje, todėl teisminis, arba kriminalistinis, dokumentų identifikavimas atliekamas taikant taikomosios lingvistikos metodus.

Teismo lingvistika remiasi taip pat socio– ir psicholingvistikos laimėjimais. Sociolingvistika tiria ryšį tarp kalbos ir visuomenės struktūrų, taip pat įvairių socialinių sluoksnių kalbos vartojimo ypatumus. Sociolingvistikos metodai gali būti taikomi tiriant anoniminius laiškus,

kartais testamentus ir sutartis, parašytus „laisva forma“*, kai reikia apibūdinti jų autoriaus grupinę priklausomybę, kilmę.

Taigi teismo lingvistika, naudodamasi kalbos mokslų teorijomis ir modeliais, bando atsakyti į specifinius su teismo procesu susijusius klausimus [19, p. 93–106].

Terminas „teismo lingvistika“ (*forensische Linguistik*) buvo įvestas Vokietijoje. Šis terminas yra kai kurių lingvistų kritikuojamas. Anot vokiečių teismo lingvisto H. Kniffkos, ši kritika neturi pagrindo, kadangi terminu „teismo lingvistika“ paprastai apibūdinama tam tikra veiklos sritis, o ne savarankiška mokslo disciplina [25].

Vokiečių teismo lingvistų manymu, teismo lingvistika kuria mokslinius ir metodinius pagrindus sprendžiant autorystės (*Autorennachweis*) ir teksto supratimo (*Verständnisnachweis*) klausimus.

Anot H. Kniffkos, taip apibūdinta teismo lingvistika sudaro tik nedidelę dalį tokios tyrimų srities kaip „kalba ir teisė“ [25].

Kniffkos manymu, tik tą teismo lingvistikos dalį, kuri nagrinėja autoriaus identifikavimo klausimus, galima pavadinti kriminalistine teismo lingvistikos šaka, arba kriminalistine lingvistika. Dažnai nespecialistai, taip pat ir teismo lingvistai, šias sąvokas (teismo lingvistika ir kriminalistinė lingvistika) nepagrįstai sutapatina. Anot Kniffkos, teisinėje praktikoje nekriminalistinio pobūdžio klausimai dažniau keliami negu kriminalistinio pobūdžio [25].

Lenkų mokslinėje literatūroje teismo lingvistika paprastai vadinama kriminalistine lingvistika (*lingwistyka kryminalistyczna*) [10, p. 683].

Ir vokiečių, ir lenkų šaltiniuose nurodoma, kad teismo lingvistikos pagrindinė užduotis yra atsakyti į identifikacinį klausimą: kas yra tam tikro teksto autorius? Be to, bandoma atsakyti ir į kitus klausimus, pavyzdžiui, kaip reikia suprasti teksto arba jo fragmento turinį? Teksto autoriaus identifikavimas gali būti atliekamas analizuojant kalbą ir turinį. Paprastai tekstas tiriamas kompleksiskai. Tyrimas apima tokius aspektus: išorinę teksto sandarą, rašybą, skyrybą, morfologiją, leksiką, gramatiką, sintaksę, teksto struktūrą.

Remiantis teismo lingvistika, atliekant lingvistinę ekspertizę, identifikuojamas teksto autorius arba paneigiama, kad tam tikras asmuo yra teksto autorius. Identifikaciniai tyrimai gali būti grupinio arba individualaus pobūdžio*.

Atliekant grupinę identifikaciją, siekiama susiaurinti asmenų, tarp kurių galėtų būti ir tariamasis teksto autorius, būrį. Kitaip sakant, analizuojant tekstą, nustatoma autoriaus teritorinė, socialinė priklausomybė, amžius, išsilavinimas, profesija, psichinė sveikata ir pan. Tokio pobūdžio tyrimai gali padėti taip pat nustatyti, kad anoniminiai laišakai, kuriuos gavo adresatas, yra iš tos pačios aplinkos ar netgi to paties autoriaus.

Individualus identifikacinių tyrimų tikslas yra patvirtinti, kad tam tikras asmuo yra teksto autorius, t.y. identifikuoti tam tikrą asmenį kaip teksto autorių. Atliekant šiuos tyrimus, ieškoma tapatumo tarp tiriamosios ir lyginamosios medžiagos. Tačiau, kaip pabrėžiama lenkų teismo lingvistų, visiško tapatumo lingvistikos srityje, kaip yra daktiloskopijoje ar trasologijoje, negalima tikėtis [4]. Kalbinis tapatumas yra kitokio pobūdžio. Kaip rašė šveicarų kalbininkas Ferdinandas de Saussureas, „tai nėra drabužių tapatumas, tai greičiau traukinio arba gatvės tapatumas“ [15, p. 117].

Kai kurių vokiečių teismo lingvistų manymu, teismo lingvistika neteikia įrodymų „lingvistinių piršto atspaudų“ pavidalu ir todėl netinka individualiam teksto autoriaus identifikavimui [21; 29]. Remiantis tik lingvistinės analizės duomenimis, negalima kategoriškai teigti, kad tam tikras asmuo yra teksto autorius. Savaime suprantama, kad kalbos vartojimas yra individualus ir kalbiniai įgūdžiai yra subjektyvūs. Tačiau tai paaiškina ne tik tai, kad skirtingų individų kalbiniai įgūdžiai skiriasi, bet ir tai, kad nekalbinių veiksnių sutapimas gali vienodai turėti įtakos kalbai. Todėl tam tikrais atvejais du skirtingi žmonės gali vartoti identišką kalbines formas. Identifikuojant asmenį kaip teksto autorių, būtų neigiama, kad tekstą galėtų

* Lietuvoje beveik nepasitaiko „laisva forma“ parašytų testamentų ir sutarčių. Standartinių formų dokumentuose kalba būna neinformatyvi.

* Lietuvoje identifikacija suprantama tik kaip konkretaus objekto tapatybės nustatymas. Tas, kas kitose šalyse vadinama grupine identifikacija, pas mus laikoma grupinės priklausomybės nustatymu, arba klasifikaciniais tyrimais.

sukurti kitas asmuo, todėl lingvistinėje ekspertizėje individualus identifikavimas paprastai neįmanomas [21].

Kitų autorių nuomone, lingvistinės analizės galimybės yra gerokai platesnės. Tam tikrais atvejais tiriamojo teksto kalbos savitumai leidžia atlikti individualų šio teksto autoriaus identifikavimą [22]. Viename iš savo straipsnių H. Kniffka aprašo konkretų atvejį, kai pagal lingvistinės teksto analizės duomenis buvo sėkmingai identifiкуotas teksto autorius [27, p. 67–81].

Lingvistinės ekspertizės objektas gali būti įvairaus pobūdžio kalbiniai pėdsakai – tekstai. Dažniausiai tai būna:

- 1) anoniminiai laišškai valstybinėms institucijoms (pvz., anoniminiai laišškai, pranešantys apie nusikaltimą, nurodantys nusikaltimą padariusius asmenis ir pan.);
- 2) anoniminiai laišškai privatiems asmenims (pvz., anoniminiai laišškai, kuriuose reikalaujama išpirkos, niekinančio, įžeidžiamo turinio anoniminiai laišškai ir pan.);
- 3) savižudžių atsisveikinimo laišškai;
- 4) testamentai;
- 5) sutarčių tekstai;
- 6) tekstai, kurie gali būti įrodymu nustatant tėvystę skyrybų byloje;
- 7) kiti tekstai (pvz., įvairių rūšių atsiskaitymai);
- 8) sakytinės kalbos įrašai.

H. Kniffka pateikia lingvistinių ekspertizių, kai nustatinėjama anoniminių laiškų autorystė, klasifikaciją, paremtą konkrečia praktika. Ekspertizės suskirstytos į grupes atsižvelgiant į ekspertinių tyrimų sunkumo laipsnį. Pirmoji grupė apima ekspertizes, tiriančias tekstus, kuriuose autoriai prisipažįsta padarę nusikaltimą. Tai gali būti, pavyzdžiui, laišškai, kuriuos nusikaltimo vietoje palieka teroristai.

Antrajai grupei priskiriamos ekspertizės, kurių tikslas yra nustatyti autorystę arba bendraautorystę. Tokiais atvejais yra trys galimybės:

- 1) tekstą parašė X, Y – autorius;
- 2) X parašė tekstą, X ir Y yra bendra autoriai;
- 3) X sukūrė ir parašė tekstą, Y pasirašė tekstą *pro forma*.

Trečiąją grupę sudaro ekspertizės, kurių metu tiriami anoniminiai laišškai, parašyti pakeista (maskuojama) rašysena. Rašysenos maskavimas dar labiau trukdo nustatyti autorystę.

Ketvirtoji grupė apima ekspertizes, kurių tyrimo objektas yra laišškai, kuriuose reikalaujama išpirkos, taip pat grasinančio ir niekinančio turinio laišškai. Tai labiausiai paplitusios anoniminių laiškų rūšys.

Penktąją grupę sudaro lingvistinės ekspertizės, papildančios kitų rūšių ekspertizes.

Lingvistinė analizė gali vertingai papildyti kitas kriminalistines ekspertizes. Pavyzdžiui, tiriant tekstus, parašytus spausdinimo mašinėle, tipografiniu būdu, esančius kompiuterio diskelyje, įrašytus į magnetofono juostelę ir pan. Šiais atvejais lingvistinė analizė suteikia papildomos informacijos siekiant identifiкуoti žmogų, kuris sukūrė šį dokumentą. Dažnai lingvistinė analizė taikoma kaip papildomas metodas atliekant rašysenos ekspertizę, kai tyrimo objektas yra rankraštis.

Galima teigti, kad teismo lingvistika yra palyginti naujas mokslas. Teismo lingvistikos žinios ir metodiniai principai dar kuriami ir sistemunami. Vokietijoje, Lenkijoje ir Lietuvoje skirtingus teismo lingvistikos raidos tempus ir tendencijas pirmiausiai lėmė skirtingi praktikos poreikiai.

Vokietijoje teorinius teismo lingvistikos pagrindus padėjo H. Kniffka. Pagrindinės vokiečių lingvistinės analizės kryptys yra stiliaus ir klaidų analizė. Klaidų analizė atliekama tokiose kalbos pakopose, kaip rašyba, skyryba, gramatika (sintaksė, gramatinių formų sudarymas) ir žodžių atranka. Stiliaus analizė, anot vokiečių teismo lingvistų, turi būti gerokai kompleksiškesnė: turi apimti visas kalbos pakopas [25].

Didelę dalį teismo tyrimų atlieka Vokietijos federalinės kriminalinės tarnybos (*Bundeskriminalamt*) Kriminalistikos institutas. Siekiant praplėsti tiriamųjų tekstų apdoravimo galimybes, čia sukurta pusiau automatizuota kompiuterinė sistema KISTE (*Kriminaltechnisches*

InformationsSystem Texte).

Lenkijoje ilgą laiką lingvistinė analizė buvo vertinama tik kaip rašysenos ekspertizės papildomas metodas. Atliekant rašysenos ekspertizę buvo patariama kartu tirti ir grafinę, ir kalbinę struktūrą [7]. Kadangi rašysenos ekspertizė turi apimti ir grafinę, ir lingvistinę analizę, ją siūloma vadinti grafine–lingvistine [6].

Pastaruoju metu Lenkijoje vis daugiau dėmesio skiriama kalbos ir turinio, kaip savarankiškos ekspertizės pagrindo, analizei. Pagrindinius šios srities tyrimus atlieka Silezijos universiteto profesorius A. Felus. Tyrimai atliekami tokiais kryptimis: anoniminio laiško autoriaus grupinis identifikavimas [3, p. 64–75], kalbos stilių analizė [5] ir pan. Taip pat atliekami tyrimai, siekiant nustatyti užsienio kalbos įtakos gimtajai kalbai požymius identifikuojant teksto autorių [17; 18].

Lietuviškos lingvistinės ekspertizės teorija, kuriai pradžią davė O. Dambrauskaitės mokslinis darbas „Kriminalistinis lietuvių rašto kalbos tyrimas“ (daktarės disertacija), taip pat sėkmingai toliau plėtojama ir tobulinama.

Per pastaruosius metus Lietuvoje atliktas nemažas mokslinis ir metodinis darbas teismo lingvistikos srityje. Lietuviškos lingvistinės ekspertizės pagrindai kiek įmanoma susisteminti, sukurtos gimtosios kalbos nustatymo (tekstų, parašytų lietuvių ir rusų kalbomis), lietuviško teksto autoriaus identifikavimo metodikos.

Šiuo metu vyraujantis lietuviškos lingvistikos analizės tyrimo metodas yra stilistinis [30, p. 68–73], kurio pagrindu sukurta nauja rašto kalbos požymių sistema.

Išvados

Lingvistinės ekspertizės gali suteikti daug vertingos informacijos tiriant ne tik baudžiamąsias, bet ir įvairaus pobūdžio civilines bylas. Tačiau jų, kaip ir apskritai teismo lingvistikos galimybės, neturi būti pervertinamos. Lingvistinė analizė reikalauja gerokai daugiau laiko ir išsamesnės lyginamosios tyrimo medžiagos negu kitos ekspertizių rūšys. Dėl tiriamųjų objektų specifikos, jų variabilumo, įvairių išorinių ir vidinių veiksnių įtakos autorius tokiuose tyrimuose identifikuojamas nedažnai. Identifikaciniuose tyrimuose labiau paplitusios tikimybinės išvados. Diagnostinių tyrimų išvados dažniau būna kategoriškos.

Bet neretai netgi nekategoriškose lingvistinėse ekspertizės išvadose tardymo organams pateikiama vertingų nurodymų, kurie gali pakoreguoti tardymo veiksmus ir patikslinti jo kryptį. Šios rūšies ekspertizių rezultatai gali sustiprinti tikimybes ir pašalinti alternatyvas.

Lietuvoje, taip pat kaip Vokietijoje ir Lenkijoje, pastaruoju metu teismo lingvistikos pozicijos dėl analitinių metodų veiksmingumo, didėjančio išvadų patikimumo ir vis aukštesnės šios srities ekspertų kvalifikacijos tampa vis tvirtesnės.

LITERATŪRA

1. **Estreicher K.** Szwargot więzienny. – Kraków, 1903.
2. **Fajer L.** Pismo jako dowód rzeczowy. – Warszawa, 1939.
3. **Feluś A.** Anonimy o treści wyczerpującej znamiona czynów określonych w art. 178 k.k., art. 181 k.k. I art. 248 k.k. // *Palestra*, 1980. Nr. 4–5.
4. **Feluś A.** Aspekt jednostkowy i grupowy języka w kryminalistycznych badaniach dokumentów // *Problemy kryminalistyki*. – Warszawa, 1976.
5. **Feluś A.** Identyfikacja subjęzyków oraz ich wartość poznawcza dla organów ścigania // *Służba MO*. – Warszawa, 1977/6.
6. **Feluś A.** Zagadnienia kompleksowości w kryminalistycznej ekspertyzie pismoznawczej // *Problemy prawa karnego*. – Katowice, 1983.
7. **Feluś A.** Z problematyki metodologii badań języka na użytek kryminalistyki // *Wybrane zagadnienia teorii i metodologii kryminalistyki*. – Katowice, 1983.
8. **Gutekunst W.** Kryminalistyka. – Warszawa, 1965.

9. **Gutekunst W.** Kryminalistyka. – Warszawa, 1974.
10. **Holyst B.** Kryminalistyka. – Warszawa, 2000.
11. **Horoszowski P.** Kryminalistyka. – Warszawa, 1958.
12. **Kegel Z.** Dowód z ekspertyzy pismoznawczej w polskim procesie karnym. – Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk, 1973.
13. **Kurka A.** Słownik mowy złodziejskiej. – Lwów, 1905.
14. **Kwiecinski H.** Grafologia sądowa. – Warszawa, 1933.
15. **de Saussure F.** Kurs językoznawstwa ogólnego. – Warszawa, 1961.
16. **Ułaszyn H.** Język złodziejski. – Łódź, 1951.
17. **Widła H.** Wpływ znajomości języka obcego na osobniczy obraz języka ojczystego // IV Wrocławskie Sympozjum Badań Pisma Ręcznego. – Wrocław, 1994.
18. **Widła H.** Zmiany w stylu polskojęzycznej wypowiedzi pisemnej osób poddanych intensywnej nauce języka obcego (na podstawie języka francuskiego) // VII Wrocławskie Sympozjum Pisma Ręcznego. – Wrocław, 1996.
19. **Baldauf Ch.** Zur Signifikanz sprachlicher Merkmale im Rahmen des Autorschaftsnachweises: Ansätze und Desiderate der forensischer Linguistik // Archiv für Kriminologie, 1999. Band 204.
20. **Baurmann J.** Forensische Textanalyse: prozessorientiert und interdisziplinär // Kriminalistik und forensische Wissenschaften. – Heidelberg, 1994/83.
21. **Brückner T.** Verrät der Text den Verfasser? // Kriminalistik, 1990/1.
22. **Drommel R., Kipping K.** Sprachwissenschaftler: die unerkannten Kriminalisten // Kriminalistik, 1987/4.
23. **Hehn W.** Rechnergestützte Verfahren bei der Texturheberidentifizierung // Kriminalistik und forensische Wissenschaften. – Heidelberg, 1995/84.
24. **Köstner J. P.** Elemente eines Verfahrens zur Identifikation von Autoren anhand längerer Texte // Kriminalistik und forensische Wissenschaften. – Heidelberg, 1994/83.
25. **Kniffka H.** Forensische Linguistik im Rahmen der Nachbarwissenschaften. Fragen der Ethik und der Interdisziplinarität // Kriminalistik und forensische Wissenschaften. – Heidelberg, Band 81/1993.
26. **Kniffka H.** Gutachten über ein Fehlurteil // Kriminalistik und forensische Wissenschaften. – Heidelberg, 1994/82.
27. **Kniffka H.** Towards a Methodology of "Forensic Linguistics": Postulates and Perspectives // Kriminalistik und forensische Wissenschaften. – Heidelberg, 1993/81.
28. **Kniffka H.** Zur Wertigkeit und zum Erklärungspotential orthografischer Varianten // Kriminalistik und forensische Wissenschaften. – Heidelberg, 1995/85.
29. **Perret U., Balzert A., Braun A.** Linguistische Textanalysen // Kriminalistik. 1987/12, 1988/1.
30. **Žalkauskienė A.** Nauji identifikacinės ekspertizės būdai // Kriminalinė justicija: mokslo darbai. – V., LTA, 1997. T. 6.

Forensische linguistische Analyse in Deutschland und Polen: Übersicht über den Entwicklungsgang und Entwicklungstendenzen

K. Ryngėvič

Rechtsuniversität Litauen

ZUSAMMENFASSUNG

Im Artikel wird im kurzen Überblick der Entwicklungsweg der forensisch–linguistischen Autorschaftsanalyse in Deutschland und Polen dargelegt.

Es wird stark verkürzt und vereinfacht in Gegenstand und allgemeine theoretische und methodische Grundlagen der linguistischen Analyse, als einer der kriminalistischen Identifizierungsmethoden, eingeführt.

Den wissenschaftlichen Hintergrund der forensischen linguistischen Analyse bildet eine relativ neue Disziplin – forensische Linguistik. Im Artikel werden einige Aspekte der Entwicklungstendenzen

der forensischen Linguistik sowohl in Deutschland als auch in Polen erörtert. Es werden auch Möglichkeiten und Perspektiven der forensischer Linguistik in beiden Ländern vorgeführt.

